

Politiets kamp mot 1% MC- miljøet

en teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2017

Kand.nr : 697

Antall ord: 6572

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	3
PROBLEMSTILLING.....	3
AVGRENSNING.....	4
BEGREPSAVKLARING.....	4
METODE	6
OBJEKTIVITET OG FORFORSTÅELSE.....	6
VALG AV KILDER	6
HOVEDDEL	8
HISTORIE	8
STRUKTUR OG OPPBYGNING.....	9
DEN NORDISKE MC-KRIGEN	10
UTVIKLING BASERT PÅ TRENDRAPPORT (KRIPOS).....	10
MC OG ORGANISERT KRIMINALITET	11
BJØRGOS FOREBYGGINGSMODELL	12
OSLOPOLITIETS DIALOGMODELL.....	14
POLITIETS PUBLIKASJONER OM 1% MC-MILJØET	16
<i>Figur 1.</i>	17
"ENGLER OG DEMONISERING" OG ANDRE KRITISKE RØSTER	18
SKYTE SPURV MED KANON?.....	20
AVSLUTNING	22
LITTERATURLISTE	24
SELVVALGT PENSUM	25
AVISARTIKLER.....	25

Innledning

1% MC-kriminalitet er omtalt som en av vår tids største samfunnstrusler. Som et ledd i bekjempelsen av denne typen kriminalitet er det utviklet handlingsplaner og arbeidsmetoder som gjør politiet og samarbeidspartnere i stand til å beskytte samfunnet mot de farene MC-miljøet representerer. I denne oppgaven vil jeg presentere politiets innsats, samt rette et kritisk blikk på arbeidet som blir gjort.

Det er ikke mange konflikter som har et så tydelig fiendebilde som kampen mellom 1% MC-klubbene og politiet. Denne konflikten er svært polarisert og media har, slik jeg har oppfattet det, dekket oppgjøret som det godes kamp mot det onde. På den ene siden er 1% MC-folket på sine Harley Davidson-motorsykler, uniformert med klubbens colors; en skinnvest iført klubbens emblem. På den andre siden politiet, samfunnets voktere, uniformert med riksløven på skulderen.

I forbindelse med arbeidet med denne oppgaven har jeg snakket med en rekke mennesker som har kunnskap om MC-miljøene i Norge. De har gitt meg innsikt og tips om hvilke kilder jeg kan bruke for å skrive en oppgave som belyser temaet, både fra politiets, forskernes og MC-miljøets side. Jeg har snakket med forsvarsadvokater, pensjonerte - og nåværende polititjenestepersoner, journalister og MC-entusiaster. Felles for alle er erkjennelsen av at det finnes tungt kriminelt belastede personer innenfor 1% MC-miljøene. Likevel er det vidt forskjellige oppfatninger av hvor man plasserer ansvar og hvordan politiet bør reagere på kriminaliteten som begås. Jeg mener de har bidratt til et nyansert teorigrunnlag for oppgaven, som gir grobunn for viktige diskusjoner og refleksjoner som alle polititjenestepersoner vil kunne dra nytte av i møte med 1% MC-klubber og deres medlemmer.

Problemstilling

Jeg vil i oppgaven først presentere et historisk grunnlag som beskriver utviklingen til den subkulturen MC-miljøet i dag utgjør. Deretter vil jeg ta for meg begrepet organisert kriminalitet og se om litteraturen gjør det mulig å knytte 1%-miljøet til et slikt begrep. Det vil være avgjørende for hvordan politiet begrunner sin erklærte kamp mot MC-miljøet. Videre vil jeg se på modeller og strategier politiet bruker og/eller kan bruke for å begrense kriminaliteten

i 1%-miljøet. Underveis håper jeg å få frem relevante poenger som til slutt kan gi meg svar på:

”Hva kjennetegner politiets strategier og arbeidsmetoder knyttet til 1% MC-klubber?”

Avgrensning

Fokuset i denne oppgaven vil være norsk politi og norske 1%-miljøer. Noen innslag av utenlandske eksempler vil forekomme for å underbygge et poeng. Videre vil jeg holde meg til arbeidsmetoder som er kjent for allmennheten. Skjulte arbeidsmetoder vil ikke være et tema. Med strategier menes kriminalpolitiske styringsdokumenter fra Kripos eller tilsvarende.

Begrepsavklaring

Noen begreper er det viktig å ha en forståelse av før man leser oppgaven:

1%-begrepet: Politiet fremstiller 1%-begrepet som en erklæring om å definere seg utenfor samfunnet. I media og dagligtale har 1%-betegnelsen blitt en kriminell merkelapp. Videre er en 1%-er et medlem i en kriminell MC-klubb. (Norsk Politi, 2/2012, Kripos, 2010). MC-miljøet reagerer på at politiet skal få lov til å definere deres eget begrep, og mener begrepet har en annen, mer symbolsk og historisk betydning. De hevder at 1%-ere har jobb og betaler skatt, og er en del av samfunnet (Olsen, 2015). I denne oppgaven blir begrep som 1% MC-klubb og kriminell MC-klubb brukt om hverandre. Mer om begrepet kommer i historiekapittelet.

Organisert kriminalitet: Begrepet har mange definisjoner, ofte avhengig av hvem som bruker uttrykket. I store trekk snakker vi om lovbrudd som blir begått av flere personer som inngår i et nettverk i vinnings hensikt. Lovbruddet/-ene må også være av en viss alvorlighet. Larsson nevner en rekke spørsmål som gjør det vanskelig å definere begrepet: Hva er en gruppe personer? Når blir en gruppe organisert? Over hvor lang tid må de samvirke? Hva er alvorlig kriminalitet? (Larsson, 2008).

Begrepet organisert kriminalitet kommer fra USA, og har røtter tilbake til 1800-tallet. I Europa var ikke begrepet særlig kjent før slutten av 1980-årene. Dette var ikke fordi det ikke fantes organiserte kriminelle grupper, men fordi begrepet var tilpasset den amerikanske virkeligheten og hadde utspring fra andre kriminalitetsgrupper enn det Europa var kjent med.

Etter at Hells Angels ble etablert i Norge i 1992, endret kriminalitetsdebatten i landet seg til en tilstand hvor den organiserte kriminaliteten var den store trusselen. (Larsson, 2008).

I straffelovens § 79 står det om straffeskjerpelse dersom straffebudet som er overtrådt er ledd i aktivitetene i en organisert kriminell gruppe. Under bokstav c finner definisjonen på organisert kriminell gruppe etter straffeloven:

” Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.” (Straffeloven, 2005)

Metode

Dallan (2012) hevder at metode er redskapet i møtet med noe vi vil undersøke. For å best mulig belyse min problemstilling har jeg valgt å skrive en teoretisk oppgave. Oppgaven blir dermed en kritisk gjennomgang av kunnskap som finnes på området. Olsen (2015) påpeker at det ikke finnes forskning på 1%-miljøet i Norge. Likevel er det mulig å finne flere norske forskere som omtaler miljøet, da særlig i forbindelse med organisert kriminalitet. Mye av den tilgjengelige informasjonen er preget av kriminalpolitiske rapporter og det er viktig å presisere at disse tekstene ikke er partsuavhengige.

Objektivitet og forforståelse

Jeg har tilstrebet å belyse et objektivt syn på 1%-miljøet og problematikken dette miljøet fører med seg. Dallan (2012) skriver at objektivitet handler om at man erkjenner at man som menneske er subjektiv og at man er ærlig om hva dette innebærer. Som politistudent, og dermed snart del av arbeidet mot kriminalitet, har jeg derfor prøvd å ta på meg en kritisk rolle i arbeidet med denne oppgaven.

Forforståelse forstås som tanker, kunnskap og oppfatninger om virkeligheten som vi benytter til å tolke det vi ser (Johannesen, Tuft og Christoffersen, 2010). For meg handlet MC-kriminalitet i utgangspunktet om mennesker som var kriminelle og hadde problemer med autoriteter. Etter hvert som jeg ble del av politietaten, endret ikke dette synet seg nevneverdig, men under arbeidet med denne oppgaven ser jeg problematiske sider ved min forforståelse av fenomenet.

Valg av kilder

Av forskningsmateriale har jeg blant annet henvist til tre professorer: Paul Larsson (PHS), Tore Bjørge (PHS) og Petter Gottschalk (BI). Disse opptrer med varierende grad av objektivitet som "ekspertstemmer" i media (Olsen, 2015) og med forskningsbidrag.

Det er lite litteratur som ser med kritisk blick på politiets innsats mot 1%-miljøet. Asbjørn Olsen er en anerkjent gravejournalist som nå jobber på Høyskolen i Oslo. Hans masteroppgave fra 2015, "Engler og demonisering", tar blant annet for seg temaet, og er et viktig bidrag i min oppgave.

Det er publisert en rekke kriminalpolitiske dokumenter fra Politidirektoratet som omhandler 1% MC-kriminalitet. Kripos er forfatter, og disse virker å være toneangivende i den offentlige debatten om temaet. Den ene rapporten, "Hells Angels Norway og kriminalitet" (2012), er unntatt offentligheten, men det er lekket en "sladdet" utgave på tv2.no. Jeg har tillatt meg å bruke denne da innholdet var del av en omfattende offentlig debatt i norske medier i 2014.

Det er store forskjeller i 1%-miljøet fra land til land. Bjørgo (2015) viser til at norske MC-kriminelle trolig er langt mindre kriminelt aktive enn sine skandinaviske "brødre". Jeg har i utgangspunktet prøvd å holde meg til kilder fra Norge. Likevel har jeg henvist til forskning gjort av Lauchs, Bain og Bell (2015), hvis arbeider har hovedvekt på australske, amerikanske og canadiske forhold.

Det er i teksten henvist til arbeid og sitater fra tidligere polititjenestemann Eirik Jensen. Jensen er i skrivende stund tiltalt for grov korrupsjon. Dom er ikke avsagt i saken.

Hoveddel

Historie

Det vi kjenner som ”kriminelle MC-gjenger” oppsto først i USA på slutten av 1940-tallet. Flere av medlemmene var eks-soldater som hadde problem med å tilpasse seg det sivile liv etter endt tjeneste. Sammen fant de kameratskap og samhold, formelt gjennom interessen for motorsykler. Et motorsykkeltreff i Hollister, California, USA i 1947 markerer starten på det kriminelle MC-miljøet som vi kjenner i dag. Det brøt ut opptøyer mellom MC-entusiastene på treffet, og det krevdes omfattende styrker til for å roe ned kampene. Den amerikanske motorsyklisterens sentralorganisasjon tok sterk avstand fra opptøyene og uttalte at 99% av alle motorsyklister var anstendige mennesker, mens de resterende 1% gjorde skam på alle de andre motorsyklisterne. Opprørerne tok til seg 1%-betegnelsen og benyttet det som et symbol for deres frie livsstil. (Kripos, 2014).

1%-betegnelsen ble en æresbemerkelse i miljøet, og bikerne dyrket sitt image som rebeller og fredløse som levde ut sine frihetsidealer. Det å løsrive seg fra det konvensjonelle samfunnets normer og regler ble en del av ”outlaw biker”-identiteten (Bjørøgo, 2015). En ”ed” er utviklet i MC-miljøet og kan bidra til en forståelse av begrepet (gjengitt fra Kripos, 2014, s.13-14):

”A one-percenter is the one percent of a hundred of us who have given up on society and the politicians one-way-law. This is why we look repulsive. We are saying that we dont want to be like you or look like you. So stay out of our face.”

Det er krefter i samfunnsdebatten som mener at 1%-erklæringen i seg selv er problematisk. Kripos hevder at ”livsstilen innebærer per definisjon et brudd med samfunnets lover og regler” (Kripos, 2010, s.18). Professoren Gottschalk er en kjent skikkelse i mediene når det kommer til saker som involverer 1%-miljøet. Hans standpunkt kommer tydelig frem i en artikkel i Stavanger Aftenblad i 2011: *”Det er for tiden bred oppslutning i domstolene, påtalemyndighet og politi om at disse MC-klubbene er så kriminelt belastede miljøer at det er greit at politiet slår ned på det, så å si uten lov og dom.”* (Olsen, 2015).

I Norge gjorde 1% MC-klubbene sitt inntog i 1992. Først ut var Hells Angels. MC-klubben Rowdies i Trondheim ble prospect-klubb (tilknyttet Hells Angels, men foreløpig bare prøvemedlemmer). Nyheten om at Rowdies var blitt prospect-klubb ble møtt med stor motstand fra Politiet i Trondheim. Hells Angels ble betegnet som organisert kriminelle og klubben skulle jages vekk (Larsson, 2008). Han viser til at man frem til dette hadde en

oppfatning om at organisert kriminalitet ikke var noe som fantes i Norge, men inntoget av 1% MC-klubber synes å gjøre en endring på dette. Nyhetsbildet var preget av informasjon og debatter rundt MC-miljøet og organisert kriminalitet. I august 1992 ble Rowdies offisielt et Hells Angels-chapter. Begrepet "chapter" omtaler en avdeling som er underlagt det nasjonale nivået i organisasjonen. Ikke lenge etterpå fulgte Bandidos og Outlaws opp med å etablere seg i Norge. (Larsson, 2008).

Struktur og oppbygning

MC-miljøet er preget av strenge regler og prosedyrer som i stor grad er felles for alle klubbene, uavhengig om de definerer seg selv som 1% MC-klubb eller ikke. Alle klubbene er underlagt et hierarkisk styresett, med forskjellige nasjonale og internasjonale nivåer. Hvert enkelt chapter opptre ofte relativt uavhengig i hverdagen, men ingen kan regnes som uavhengige fra resten av organisasjonen. (Kripos, 2014).

I hvert chapter finner vi ledere, vanlige medlemmer, prospects og hangarounds.

- Presidenten sitter øverst på maktstigen.
- Visepresidenten representerer presidenten i hans fravær.
- Sergeant at Arms er tittelen til personen som har ansvar for den interne og eksterne disiplinen i klubben.
- Sekretæren skriver referater fra møter og har ansvar for det økonomiske.
- Road Captain har som oppgave å ordne alt i forbindelse med turer og treff. Det er vanlig at chapterne er forpliktet til å delta på mange internasjonale treff for å beholde sin status som fullverdig chapter i organisasjonen. (Kripos, 2014).

Fullverdige medlemmer har mulighet til å komme med sin mening, og selv om det er en klar hierarkisk struktur i klubben, har alle medlemmene en stemme hver når det skal tas avgjørelser for klubben. Alle fullverdige medlemmer har vært gjennom en lang og omfattende opptaksprosess for å få medlemskapet. For å bevise sin verdighet må man starte som hangaround, nederst på rangstigen. Da må man være tilgjengelig for klubben og gjøre en innsats når dette måtte være nødvendig, uten at man faktisk har offisiell status i klubben. Som hangaround får man ikke bruke klubbens merker på vesten. Neste steg på veien er prospect. En prospect er et offisielt prøvemedlem i organisasjonen, men har ikke stemmerett på klubbens møter. Han får bære vest som tilsier at han er tilknyttet klubben, dog uten klubbens

komplette ryggmerke. Normalt sett får man som prospect lov å bære underbue på ryggen, men ikke selve klubbemblemet. Merkene blir overlevert i en høytidelig seremoni dersom man blir funnet verdig til medlemskap. Fyller man organisasjonens krav til opptak, blir man ikke bare medlem i det aktuelle chapteret, men medlem i den internasjonale organisasjonen. (Kripos, 2014)

Vestene er klubbens uniformering. Det karakteristiske tredelte ryggmerket pryder vestene til alle fullverdige medlemmer. På vestens front kan man også se eventuelle lederverv, og andre æresbemerkelser fra klubben. (Kripos, 2014).

Den nordiske MC-krigen

Etter at de store 1% MC-klubbene ble etablert i Norden og Norge, utviklet forholdet mellom klubbene seg til en blodig affære. Årene 1995-1997 kalles "Store Nordiske Rockerkrig". Hells Angels og Bandidos ville utvidet sine kriminelle nedslagsfelt, og det ble kamp om styringen av geografiske områder. I tilknytning til MC-krigen i Norden, skal det være registrert 11 drap og 74 drapsforsøk. Vendepunktet kom i 1997 da lederne av Hells Angels og Bandidos gikk ut i media og offentliggjorde at klubbene hadde kommet til enighet og at det fra da av skulle være fred i Norden. Under "krigen" var det en nedgang i MC-klubbens opprinnelige kriminelle aktiviteter, som vinning- og narkotikaforbrytelser. Kriminalitetsnivået på disse områdene steg igjen etter fredsavtalen ble inngått. (Rigspolitiet, 2009).

Utvikling basert på trendrapport (Kripos)

Politiet (Kripos, 2014) skriver at veksten i antall medlemmer i 1% MC-klubber gir grunn til bekymring. I 1997 fantes det i Norge to klubber, med tre chapter hver. I 2013 talte miljøet ca. 350 medlemmer fordelt på 10 1%-klubber og 47 chapter. I tillegg til de internasjonale store klubbene, finnes det over 40 støtteklubber fordelt på hele landet, hvorav hovedtyngden av disse sympatiserer med Hells Angels.

Kripos gir årlig ut en trendrapport der de beskriver utviklingstrendene innenfor organisert og annen alvorlig kriminalitet i Norge. Her har 1% MC-kriminalitet blitt tildelt betydelig oppmerksomhet. Dette er med på å si noe om politiets syn på MC-kriminalitetens trusselpotensial. Det blir nevnt at organisert kriminalitet kan være komplekse strukturer som

er i stadig endring, og at gjengene kan være basert på tilhørighet til lukkede grupper med sterke lojalitetsbånd. (Kripos, 2016).

Rapporten fra 2016 nevner noen kriminalitetsområder som er aktuelle i dag. 1% MC-miljøet betegnes som svært involvert i bruk, innførsel og distribuering av narkotika og det vises til et stort internasjonalt nettverk. I forbindelse med utvidelse av området gjengene opererer i følger det ofte med annen type kriminalitet som vold og trusler. Videre har gjengene god tilgang på våpen, og det søkes aktivt å utvide tilgangen på våpen. Ved å utnytte regelverk i utlandet kan det bli kjøpt inn våpendeler som blir satt sammen til funksjonsdyktige våpen her i Norge. Våpnene er for beskyttelse, vold og pengeinnkreving. (Kripos, 2016).

Europols trendrapporter viser til at penger har økende betydning i organiserte kriminelle miljøer. Miljøene knytter til seg personer med spesiell kriminell ekspertise, uten at den indre kjernen i miljøet blir påvirket. Så lenge det er penger å tjene, vil det også være aktuelt å samarbeide med andre kriminelle grupper. Dermed vil den samlede voldskapitalen kunne fremstå som sterkere. For å legge til rette for kriminalitet, er det en økende trend at de kriminelle vil prøve å infiltrere og benytte seg av legale virksomheter for å skjule organisert kriminalitet. (Kripos, 2016). Larsson kritiserer i boka "Organisert kriminalitet" (2008) Europols analyser, ved å hevde at de har en tendens til å bygge på tynt datagrunnlag og reprodusere et allerede eksisterende fiendebilde.

Det norske MC-miljøet har de siste årene vist en høy terskel for hendelser som drapsforsøk og våpenaksjoner (Kripos, 2016). Likevel er det enkelthendelser som viser at dette ikke er et helt ukjent fenomen, som drapet i Asker (VG, 2017) og drapsforsøket på "Onkel Skrue" (VG, 2015). Konflikter som innebærer trusler, vold og trakassering er ikke uvanlig. I tillegg er gamle konflikter fortsatt aktuelle. Dette gjør at konflikter som i utgangspunktet fremstår som bagateller kan være uforutsigbare (Kripos, 2016).

MC og organisert kriminalitet

Det er tette bånd mellom bruken av begrepet organisert kriminalitet og 1% MC-klubber. Men det er fortsatt ubesvarte spørsmål rundt problemstillingen om 1% MC-klubber er kriminelle organisasjoner, eller om det er organisasjoner som har kriminelle medlemmer. Det er hevdet at det beste forsøket på å plassere 1% MC-klubber som kriminelle organisasjoner kommer fra Barker. Ved å studere arrestanters klubbtilhørighet og posisjon mener han å kunne si at

kriminalitet ble styrt fra klubbene, og dermed omfattes av ”orgkrim”-begrepet. Lauchs et al. (2015) konkluderer med at 1% MC-klubber ikke kan defineres som klassisk organisert kriminalitet, og ikke burde bli behandlet som det.

Gottschalk (2008) anfører at den mest kjente typen organiserte kriminelle i Norge er MC-grupper og at organisert kriminalitet innebærer en overgang fra håndverkbasert til kunnskapsbasert kriminalitet. Noe av argumentasjonen går ut på at MC-grupper er på eiersiden i flere selskaper, noe som gir mulighet til hvitvasking av penger.

Lauchs et al. (2015) vektlegger at å behandle alle klubber som om de er en kriminell organisasjon, vil utløse kriminelle handlinger hos mindre kriminelle klubber og i tillegg kaste bort verdifulle politiresurser. De hevder at det finnes klubber som fokuserer på aktivitet som vil omtales som organisert kriminalitet, men at det finnes et stort spenn i klubbenes kriminelle aktivitet når det kommer til type og omfang.

I 2011 skrev Larsson en artikkel der han ytrer bekymring for begrepet alvorlig organisert kriminalitet. Under tittelen ”Pass opp!” advarer han mot makten begrepet har fått. Det omtaler noe farlig, som dermed også må behandles med alvor. Tiltak som er forbeholdt ”mildere” kriminalitet, blir ansett som utilstrekkelig mot en så alvorlig trussel. Bruken av begrepet lukker for en seriøs og faktabasert diskusjon om temaet. Politiet og samfunnet står dermed i en posisjon som fort kan være med å eskalere problemet. Ressursbruken blir på et nivå som gjør at andre kriminalitetsområder prioriteres ned. (Larsson, 2011).

”Mafiaparagrafen” som § 79 i straffeloven er kalt , ble opprinnelig tatt med i lovsamlingen i 2003, da under § 60a i Straffeloven (1905). Lovbestemmelsen kom altså ikke lenge etter at Hells Angels etablerte seg i Norge. Det fremgår av forarbeidene til den første utgaven av loven at MC-kriminalitet var et godt eksempel på organisert kriminalitet (Ot.prp. nr. 62). Lovteksten har senere blitt endret til dagens ordlyd fordi det viste seg å være vanskelig å anvende paragrafen på den var tenkt å bli anvendt for. Politiet hadde i forkant av dette argumentert for at lovteksten burde endres for å kunne ramme blant annet MC-gjenger (Kripos, 2010).

Bjørgos forebyggingsmodell

En av få norske forskningsbidrag som kan sees i sammenheng med MC-miljøet kommer fra Tore Bjørgo. Han startet i 2006 et arbeid med å utvikle en strategi for hvordan man kan

forebygge terrorisme. Han så at offentlige handlingsplaner for temaet var mangelfulle, og ønsket å lage en mer helhetlig modell for innsatsen på området. For å gjøre dette, brukte han elementer fra eksisterende forebyggingsmodeller, og satte dette sammen til ni forebyggende mekanismer som sammen utgjør Bjørgos forebyggingsmodell. Etter hvert ble det klart for han at modellen er anvendelig på flere kriminalitetstyper, blant annet organisert kriminalitet med utspring i 1% MC-miljøer. (Bjørgo, 2015).

De ni forebyggende mekanismene Bjørgo nevner er:

- **bygge og vedlikeholde normative barrierer** mot å begå kriminelle handlinger
- **redusere rekruttering** til kriminelle miljøer og aktiviteter gjennom å fjerne eller redusere samfunnsmessige og individuelle årsaker og prosesser som fører til kriminalitet
- **avskrekking**: få potensielle gjerningspersoner til å avstå fra kriminelle handlinger gjennom trussel om straff eller andre negative konsekvenser
- **avverging** av kriminelle handlinger ved å stanse dem før de gjennomføres
- **inkapasitering** (eller uskadeliggjøring) ved å frata gjerningspersoner evnen (kapasiteten) til å gjennomføre nye handlinger
- **vanskeliggjøre gjennomføring av kriminelle handlinger** og beskytte sårbare mål
- **redusere skadevirkninger** av kriminelle handlinger
- **redusere gevinster** av kriminelle handlinger
- **rehabilitering**: hjelpe personer som har vært involvert i eller straffet for kriminalitet til å slutte, og komme tilbake til et liv uten involvering i kriminalitet (Bjørgo, 2015, s 14)

Ved å bruke flere av disse mekanismene vil kanskje samfunnet sammen ha mulighet til å begrense kriminalitetsområdet. Det er viktig å bemerke at en mekanisme alene kanskje ikke vil ha noen forebyggende effekt, men at når mekanismene brukes samtidig vil modellen kunne ha virkning på kriminaliteten. (Bjørgo, 2015).

Som vi skal se senere i oppgaven kan vi kjenne igjen flere av mekanismene i politiets handlingsplaner. Politiet har en viktig rolle når det kommer til kriminalitetsforebygging, men det er begrenset hva politiet kan gjøre alene. Det vil være viktig at offentlige etater, næringslivet og andre aktører i samfunnet er samlet når kriminalitet skal bekjempes, og Bjørgo fremhever viktigheten av at aktørene kjenner sin egen og andres roller i dette samspillet. (Bjørgo, 2015).

Oslopolitiets dialogmodell

”Dialog forebygger og demper konflikter. Metoden har vist at den kan få kriminelle miljøer til å gradvis snu sin aggressive linje til en mer gjensidig forståelse av hverandres roller. Alvorlige konflikter har blitt løst ”ved å snakke sammen over en kaffekopp”. Utfordringen er derimot at dialog og fravær av kriminalitet er vanskelig å måle, på lik linje med all annen forebyggende virksomhet”. (Stubberud og Jensen, 2011, s. 5).

Oslo politidistrikt har samlet erfaringer og kunnskap om sine arbeidsmetoder i forhold til kriminelle gjenger i en rapport. Den kom i 2011 og ble kalt ”Alt starter og avsluttes med et håndtrykk –Dialog med gjengstrukturer, erfaringer, resultater og råd”. Rapporten skiller seg noe fra de andre publikasjonene fra Politiet ved at den viste en annen tilnærming til 1% MC-kriminalitet, nemlig ”dialogmodellen”. I rapporten trekkes viktigheten av dialog frem.

”Dialog er ikke bare politiets mest brukte verktøy, men det aller viktigste” (Stubberud og Jensen, 2011, s. 4). Det vises til at Oslo har valgt å ha en utstrakt dialog med alle grupper i samfunnet, uavhengig av alder, kjønn, etnisk opprinnelse, trossamfunn, politisk ståsted, sosial status eller kriminell tilhørighet. Alle fortjener politiets respekt og forståelse. Disse idealene står i stil med politiets medarbeiderplattform, som blant annet sier at politiet skal vise respekt ved å anerkjenne mangfold og behandle alle likt. (Stubberud og Jensen, 2014).

Rapporten er et forsøk på å øke forståelsen av dialog som metode inn mot gjengstrukturer. Det fremheves at å bruke dialog som arbeidsmetode ikke er det samme som å velge bort et annet verktøy, men at det krever en forståelse av at tillitsbygging er en prosess som går over tid.

Forfatterne trekker frem at det på fagfeltet alvorlig og organisert kriminalitet er for lite bruk av dialog som arbeidsmetode sammenlignet med tradisjonelle repressive og straffefølgende tiltak. At politiets mål med arbeidet rettet mot gjengstrukturene har vært beslag, pågripelser og straffesaker, har skapt avstand og bidratt til økte motsetninger, trusler og vold. (Stubberud og Jensen, 2011).

Dialogmodellen har delt inn dialogen i tre idealtyper:

- **Strategisk dialog:** Målet er å bli kjent med den andre parten. Her er det viktig at politiet ikke har noen skjulte agendaer, og at man lytter til hverandre. Dialogen på strategisk nivå skal primært skje med lederne i gjengene. Hensikten vil være å få

kunnskap som brukes til politidistriktets virksomhetsplanlegging. Hva er gjengens mål, hvem er deres fiender, og hvordan er deres syn på trusselen mellom gjengene? Den strategiske dialogen vil være med på å legge grunnlaget for de andre dialognivåene.

- **Taktisk dialog** har et mer kortsiktig perspektiv. Grunnlaget kan være etterretningsinformasjon om situasjoner som kan utvikle seg til voldelige konfrontasjoner. Politiet vil ha et mål om å sette tydelige rammer for uønsket atferd eller utvikling. Det har vist seg at det er vanskelig å få til den taktiske dialogen dersom den strategiske dialogen ikke har vært gjort i forkant.
- **Operativ dialog** er den kommunikasjonen som skjer mellom polititjenestepersoner og gjengmedlemmene i hverdagen. For å få disse dagligdagse møtene til å fungere er det viktig at politiet er trygge på sin rolle. En ordinær hendelse som stopp-og-sjekk må kunne skje uten at noen skal føle seg trakassert. En forutsetning for god dialog er at polititjenestepersonene har god person- og miljøkunnskap. (Stubberud og Jensen, 2011).

Forfatterne problematiserer også den kontakten dialogen med gjengene vil medføre. ”Å bruke dialog mot gjengstrukturer, spesielt MC-gjenger er omstridt og gir utløp for sterke følelser i politiet” (Stubberud og Jensen, 2011, s. 27). Videre utvises det bekymring over nasjonale prosjekter som setter fungerende praksiser i uheldig lys. Noen politifolk vil oppfatte det å bygge relasjoner med kriminelle gjennom dialog å være uetisk ved at det vil være å ”akseptere og gi etter for noe samfunnsskadelig”. Det er sterke krefter i politiet som synes dialog med kriminelle gjengstrukturer er naivt og sender et uheldig signal. Under et kunnskapsseminar for norske kommuner i regi av Kripos og KS uttalte danske politimannen Kim Kliver:

”Kriminelle snakker man kun med i rettsalen. All annen kontakt gir dem status”. Stubberud og Jensen (2011) hevder på sin side: ”Dialog er ikke det samme som å akseptere kriminell atferd eller kriminelle handlinger. Det er ingen aksept for å strekke lovverket – uansett”.

Gottschalk er ikke nådig i omtalen av dialogmodellen. Han mener modellen innebærer at man synes det er greit at de kriminelle gjengene eksisterer, når man burde bekjempet dem. Videre kritiserer han også Oslo-politiet for å opprettholde fredelig dialog på bekostning av kriminalitetsbekjempelse (Aftenposten, 2012).

Politiets publikasjoner om 1% MC-miljøet

Kripos har i de siste årene skrevet flere rapporter som spesifikt tar for seg temaet MC-kriminalitet. Av disse kan det nevnes handlingsplanen for 2011 til 2015 (2010), ”Hells Angels Norway og kriminalitet” (2012) og ”Forbygge og bekjempe kriminalitet fra enprosentmiljøet og kriminelle MC-gjenger” (2014). Arbeidet med organisert kriminalitet og 1% MC-klubber ble tatt kraftig tak i etter at Kripos i årene rundt 2008 oppfattet politiets innsats som mislykket grunnet opprettelsen av mange nye klubber og avdelinger rundt i landet (Tv2, 2014b). Handlingsplanen fra 2010 beskriver hvordan politiet skal håndtere den forventede MC-kriminaliteten de kommende årene. Dagens situasjon beskrives, og videre lages en hypotese for hvordan kriminaliteten kan forventes å utvikle seg i årene fremover. Det beskrives også hvordan politiet kan jobbe for å håndtere denne utviklingen.

I handlingsplanen fra 2010 presenteres hvem som er de kriminelle MC-klubbene politiet jobber mot. Det vises til en pågående maktkamp som fører til økt rekruttering fra flere kriminelle miljøer, blant annet det høyreekstreme (s.11). Kripos poengterer at politi og påtalemyndighet ikke alene er problemeiere. Kriminaliteten som blir begått påvirker hele samfunnet og politiet må videreføre og styrke samarbeidet med alle etater som kan bidra til kriminalitetsbekjempelsen. Kommunene blir pekt på som en naturlig samarbeidspartner.

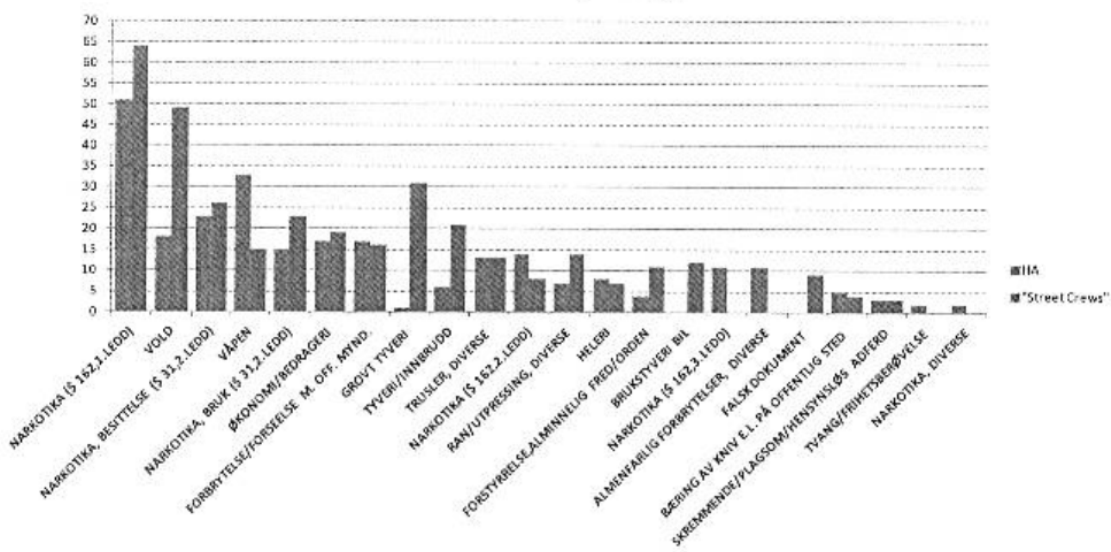
Det argumenteres for at MC-klubbene utgjør en trussel mot samfunnet og derfor må bekjempes. For å klare dette må politiets arbeid rettes mot organisasjonene og nettverkene, ikke bare den kriminaliteten som organisasjonen begår. (Kripos, 2010).

Felles for alle politiets publikasjoner er kriminalitetsstatistikken som presenteres. Denne brukes som argumentasjon for at MC-klubbene er kriminelle. En undersøkelsen fra Kripos i 2007 viser at 69% av medlemmene og prøvemedlemmene i klubbene Hells Angels, Bandidos og Outlaw var straffedømte. Dette tilsvarte 126 straffedømte, 11 av dem dømt for forseelser og 115 for forbrytelser (Kripos, 2014). Asbjørn Olsen (2015) skriver at Hells Angels selv sendte brev til justisministeren og uttrykte misnøye. Statistikken sa ingenting om type lovbrudd og når lovbruddet ble begått. Det kunne like gjerne være snakk om ungdomsforbrytelser begått lenge før vedkommende fikk kontakt med MC-klubben. Det ble også hevdet at klubbene ikke kunne omtales som organisert kriminelle siden ingen var dømt for overtredelse av mafiaparagrafen (Olsen, 2015).

En ny undersøkelse av kriminaliteten til MC-gruppene ble gjort i 2012. Undersøkelsen blir særlig omtalt i rapporten ”Hells Angels Norway og kriminalitet” (2012). Undersøkelsen er

noe mer omfattende enn forgjengeren og sier også noe om hvilke forbrytelser som ble gjort. Undersøkelsen tar for seg 175 personer, 115 medlemmer og prøvemedlemmer, samt 60 deltakere i klubbens støtteklubber. 69% av disse, 121 personer, er straffedømt til sammen 409 ganger. I perioden 2010-2012 skal 39 av de 175 personene være domfelt, men det fremgår ikke hva de er domfelt for. Halvparten av de domfelte er medlemmer i støttegruppene. I samme periode er 126 av de 175 registrert som mistenkt/siktet i til sammen 814 forhold. 606 av de mest alvorlige forholdene blir presentert i en tabell (Kripos, 2012, s. 14).

Tabell 4: Antall forhold mistenkt/siktet for 2010–2012 fordelt på kategori

Figur 1: Skjerm bilde av tabell fra rapporten ”Hells Angels Norway og kriminalitet” fra 2012. s.14.

På figuren kan vi se hvilke kategorier av kriminalitet som utvalget var mistenkt/siktet for. Narkotikaforbrytelser er de mest fremtredende, som bruk og besittelse. Kategorien ”vold” er også fremtredende, uten at det presiserer nærmere alvorlighetsgraden av volden. (Kripos, 2012).

Larsson uttrykker en kritisk holdning til måten politiet, og særlig Kripos går til verks mot gjengmiljøet på. Han setter særlig spørsmålstegn til måten Kripos bruker kriminalstatistikken. Det finnes ingen sammenligningsgrunnlag, som gjør det vanskelig å si noe om kriminaliteten som beskrives er noe mindre eller større enn i andre samfunnsgrupper eller subkulturer (Tv2, 2014a og Larsson, 2011).

En hel utgave (2/2012) av magasinet ”Norsk politi” ble viet til temaet 1% MC-kriminalitet. Magasinet er et ”fagblad for politi- og lensmannsetaten”, og kan i så måte ses på som et bidrag i samme kategori som utgivelsene fra Kripos. I bladet presenteres samme hovedsyn på

trusselbildet fra MC-miljøet. Likevel er det viet en dobbeltside til et motsvar. En representant fra organisasjonen ”Payback Norge” får mulighet til å komme med sine synspunkter på politiets innsats mot 1% MC-miljøet og kaller det ”mc-rasisme” (Norsk Politi, 2/2012, s. 28).

”Engler og demonisering” og andre kritiske røster

En av de som har satt spørsmålstegn ved politiets utgivelser er journalist og høyskoleforeleser Asbjørn Olsen. I sin masteroppgave fra 2015 stiller han kritiske spørsmål til politiets rapporter under tittelen ”Engler og demonisering – Politiretorikkens gjennomslagskraft”. I oppgaven tar han for seg medias dekning av Hells Angels i perioden 2010 til 2013, og stiller seg spørsmålet om det kan leses som en del av en moralsk panikk. Fokuset ligger på samspillet mellom politi, kriminaljournalistikk og kriminalpolitikk, og han har derfor blant annet sett med kritiske øyne på sentrale kriminalpolitiske rapporter med politiet som avsender.

I analysen av handlingsplanen (2010) finner Olsen (2015) at politiets hovedpåstand er at Hells Angels er en kriminell organisasjon. I ytterste konsekvens kan denne definisjonen lett tolkes et skritt videre: At klubben som sådan bør defineres som en organisert kriminell organisasjon. Blant argumentene i teksten viser Olsen til fire som fremheves:

- Politiet er en troverdig avsender
- Kriminalstatistikken viser at medlemmene har begått kriminalitet
- Identifiseringen som 1%-klubb i seg selv viser at det er en kriminell klubb
- Klubbens tydelige struktur viser at den er organisert.

Olsen mener politiet i rapportene ikke evner å fremstille begrepene MC-kriminalitet og MC-kriminelle på noen god måte. Så lenge en person er en del av et miljø politiet betegner som kriminelt, vil all kriminalitet som vedkommende begår bli betegnet som MC-kriminalitet, uavhengig av hva slags kriminalitet det er. På samme måte blir klubben kriminell dersom den har MC-kriminelle medlemmer. Politiet fører en sirkelargumentasjon, der premissene ikke støter, men gjentas i konklusjonen. (Olsen 2015).

Måten politiet formulerer seg, er med på å gi leseren et inntrykk av tingenes tilstand. Politiet skriver blant annet at motivasjonen for å bli en del av 1%-miljøet ”sjelden alene er drevet av lysten til å begå kriminalitet” (Kripos, 2010, s. 9). Implisitt sier politiet at lysten til å begå kriminalitet er en motivasjonsfaktor for å bli en del av 1%-miljøet (Olsen, 2015). Ved bruk av retoriske virkemidler og uten tilstrekkelig grunnlag knytter politiet også MC-miljøene til

kvinneforakt, rasisme og nynazisme. Frykten for hva som kan skje blir også brukt som argument. Politiet fremlegger hypoteser om fremtiden og bruker begreper som gir inntrykk av forskning. Men det blir ikke gjort forsøk på å teste ut alternative hypoteser eller å svekke hypotesen som blir satt frem. (Olsen, 2015).

Felles for flere politirapporter er at argumentasjonen er sann nærmest ”fordi politiet sier det”. Argumentasjonsrekken vi finner er av typen:

- Hells Angels er godt organisert
- Medlemmene er kriminelle
- Dermed: Hells Angels er kriminelt organisert nettverk. (Olsen, 2015).

Olsen konkluderer i oppgaven sin at samspillet mellom politi, presse og politikk kan beskrives som en ”moralsk panikk”. I begrepet legges det vekt på fem kriterier som må være oppnådd for å kalle det moralsk panikk. Disse er bekymring, fiendtlighet mot en gruppe, konsensus om at trusselen er reell, disproporsjonalitet i forhold til virkelighet, og flyktighet. (Olsen, 2015).

Også i rettssystemet er det rettet kritikk mot Kripos. I en rettsak der Hells Angels ble dømt til å betale bot på 750 000 kroner for brudd på våpenloven ble følgende skrevet i dommen: *”Etter bevisføringen i vår sak synes Kripos i det materialet som bl.a. blir presentert overfor norske kommuner, å fremstille Hells Angels i Norge på en nærmest stigmatiserende måte uten noen form for kvalitetssikring av påstandene knyttet til organisasjonen.”* (Dagbladet, 2014).

En annen som har kritisert politiets konfronterende strategi er Paul Larsson. Han støtter ikke Olsen i at tilstanden kan beskrives som en moralsk panikk, men erkjenner at fenomenet er et stykke på vei (Olsen, 2015). Larsson er skeptisk til at lokale utfordringer blir presentert som problemer for hele landet. Som et eksempel stiller han seg spørsmålet om hvorfor politiet i Ålesund eller Nord-Trøndelag skal sette av store ressurser på MC-grupper. Han mener det fremstår som ressursløseri. Kripos sier derimot til kommuner som ikke har MC-utfordringer i sitt område: *”ekspansjonen det siste tiåret tilsier at et føre var-prinsipp er fornuftig”* (Kripos, 2010, s. 22). Larsson mener at dagens ”ekstreme situasjon” kan skape unødvendig frykt blant befolkningen. Flere i miljøene er dømt for grove voldshandlinger, men det betyr ikke at mannen i gata trenger å bekymre seg for det. Oppgjørene er stort sett interne. Han setter spørsmålsteget ved å kalle MC-grupper samfunnstrussel nummer en, når folk flest har mye annet de heller burde være bekymret over. (Larsson, 2011)

Larsson mener at noe av det mest farlige ved den konfronterende strategien er at den lukker miljøet og vanskeliggjør kommunikasjon med dem. Dette gjør at politiet får en mye vanskeligere jobb med å få innsyn, og på den måten mister kontroll over hvilke krefter som rører seg. Han roser arbeidsmetoden som politiet i Oslo har brukt, dialogmodellen. ”Det er en linje som så langt har bidratt til å dempe de åpne konfliktene som har eksistert innen miljøene” (Larsson, 2011, s. 2).

Skyte spurv med kanon?

Som vi har sett har det vært en massiv innsats fra Kripos fra 2010 og i de senere årene. Det må kunne stilles spørsmålsteget ved en del av den massive oppmerksomheten som har blitt viet 1%-miljøet. Det er ingen tvil om at medlemmer av 1% MC-klubber har begått alvorlig kriminalitet (Kripos, 2012), men spørsmålet er om innsatsen mot hele 1%-miljøet er berettiget? Har myndighetene med mediene på laget vært med på å undertrykke en subkultur, og bidratt til en unyansert svartmaling av miljøet? Olsen (2015) fant at 3 av 4 avisartikler om Hells Angels i perioden 2010-2013 var publisert uten et tilsvarende svar. Dette viser noe av mediens rolle. Å bruke media har vært en klar strategi fra Kripos (2010).

Det skrives i magasinet Norsk Politi at det er viktig at politiets beskrivelse av problematikken skal være ”nøktern og saklig, ikke demoniserende eller romantiserende” (Norsk Politi 2/2012, s. 11). Likevel skriver det samme bladet bare noen sider senere en liste med ”myter og fakta”. Her presenteres fakta om MC-kriminalitet med småord som ”grunn til å tro”, ”politiet mener” og ”kan være” (Olsen, 2015), og med definisjon av 1%-miljøet som er omdiskutert. Det kan stilles spørsmål om det er samsvar mellom uttalelsen på side 11 og budskapet i resten av bladet.

I politilovens § 6 heter det at politiet skal anvende makt i den grad det er nødvendig, forsvarlig og forholdsmessig. ”*Politiet skal opptre saklig, upartisk og med omtanke for personers integritet*” (Politiloven, 1995). En kan gå langt i å argumentere for at politiets konfronterende linje har satt 1%-miljøet i et svært negativt lys i offentligheten. Men er trusselen fra dette miljøet så stor at politiets virkemidler står i stil til trusselen? Eller kan vi se et misforhold mellom politiets maktbruk og trusselen miljøet utgjør? Eirik Jensen omtaler trusselbildet MC-miljøet utgjør:

”MC-folk dukker opp i saker her og der, men i alvorlighetsgrad og potens kan de ikke sammenlignes med for eksempel kriminelle albanere, marokkanere, somaliere og pakistanere (...) Jeg forstår rett og slett ikke hvorfor Kripos fastholder beskrivelsen av MC-miljøet som den verste mafiaen vi har. Det er ikke sant” (Jensen, 2015, s.123-124).

Oslopolitiet rangerte MC-kriminelle som den syvende største kriminalitetstrusselen i Oslo i 2013 (Aftenposten, 2013). Dette underbygger at de utgjør en betydelig trussel i samfunnet, men gjenspeiler det politiets prioritering? En annen tolkning av listen kan være at man har klart å bekjempe kriminalitet i det miljøet noe. Kanskje kan den suksessen i så fall tilskrives Oslopolitiets dialogmodell. I ”dialogmodellen” kan man helt klart se en fremgangsmåte og en innstilling som ivaretar prinsippene nødvendighet og forholdsmessighet, jf. politilovens § 6. Konfliktene søkes løst på lavest mulig nivå, og det å snakke sammen vil neppe kunne forstås som et uforholdsmessig inngrep.

Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett på politiets strategier og arbeidsmetoder knyttet til 1% MC-klubber. Fra 2008 har politiet gått hardt ut mot 1%-miljøet og oppfordret til en kollektiv samfunnsboikott av miljøet. Som en følge av dette har medias dekning av Hells Angels båret preg av ”moralsk panikk” (Olsen, 2015).

Kriminalitet som kommer fra 1%-miljøet ser ut til å være betydelig. Likevel er det vanskelig å si om kriminaliteten kommer fra enkeltpersoner eller om klubbene er direkte årsak til kriminaliteten. Synet på dette vil antakelig være styrende for bekjempelsen av denne kriminaliteten. Kriminalstatistikken som Kripos argumenterer med (2010, 2012) har store mangler, da den ikke har noen sammenligningsgruppe, og deler av statistikken mangler opplysninger om gjerningstidspunkt. Det betyr at det er vanskelig å knytte kriminaliteten til klubben. At de store klubbene tenderer til å rekruttere stadig eldre medlemmer, er med på å underbygge at mye av kriminaliteten fra statistikken kan være begått før 1%-klubbene var inne i bildet.

Det kan virke som at politiets strategier og arbeidsmetoder har overtalt Stortinget og kommuner, uten at de har overbevist i ordets bokstavelige betydning, i form av vitenskapelige etterprøvbare bevis for de grunnleggende holdningene i arbeidene. Dette kan ses på som problematisk og veien blir kort til å kunne anklage politiet for stigmatiserende holdninger overfor 1%-miljøet. Det finnes et behov for å avklare begreper og produsere argumenter som er etterprøvbare. Det holder ikke å si ”sånn er det bare” uansett hvor sant det måtte være. Som politi og forvalter av statens maktmonopol er vi nødt til å ha et reelt og etterprøvbart faktagrunnlag for å legitimere så inngripende virkemidler som det er snakk om i denne sammenhengen.

Kommentaren fra Gottschalk i Stavanger Arbeiderblad om at det er greit at politiet slår ned på 1%-miljøet, så å si uten lov og dom, mener jeg er typisk for samfunnsdebatten. Påstanden er i beste fall uheldig, og man kan spørre seg om hvem som definerer seg utenfor samfunnets normer og regler etter å ha kommet med denne kommentaren: de som er enige med professoren, eller 1%-miljøet?

En av arbeidsmetodene som har fått skryt av noen kritikere er Oslopolitiets dialogmodell. Arbeidsmetoden synes å bygge på idealer fra politilovens § 6, og innbyr til en fredelig håndtering fra politiets side. Likevel virker ikke modellen å få stor anerkjennelse fra Kripos

eller kommunene. Mange kommuner har erklært 1% MC-klubber uønsket i deres område, og stenger således kommunikasjonslinjene til 1%-miljøet. Kripos har pekt på behovet for et sterkere samarbeid mellom kommune og politi, og virker her å ha lykket i å nå frem med dette budskapet, noe som kanskje går på bekostning av arbeidet i samsvar med dialogmodellen.

Litteraturliste

- Dalland, O. (2012). *Metode- og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Gottschalk, P. (2008). *Mafia i Norge – bekjempelse av organisert kriminalitet*. Oslo: Forlaget Vett og Viten.
- Jensen, E., Øijord, T., W. (2015). *På innsiden. Historien om mitt politiliv*. Oslo: Kagge forlag.
- Johannesen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode (4. utg.)*. Oslo: Abstrakt forlag
- Justis- og politidepartementet. (2003). *Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet, menneskehandel, gjengangerstraff mv.) Ot. prp. nr. 62 (2002-2003)*. Oslo: Justis- og politidepartementet, 2003. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-62-2002-2003-/id173878/sec1>
- Kripos (2012). *Hells Angels Norway og kriminalitet*. Hentet fra http://pub.cdn.tv2.no/multimedia/TV2/archive/01103/Hemmelig_rapport_o_1103962_a.pdf
- Kripos (2015). *Trendrapporten 2016. Organisert og annen alvorlig kriminalitet i Norge*. Hentet fra: https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/kripos/Vedlegg_3188.pdf
- Larsson, P. (2011). *Pass opp: Alvorlig organisert kriminalitet!* Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/174555>
- Norsk politi (2012). *En proresents MC-kriminalitet*. Oslo: Politidirektoratet. Hentet fra https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1853.pdf
- Olsen, A. (2015). *Engler og demonisering. Politiretorikkens gjennomslagskraft*. (Mastergradsavhandling, UiO). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/49770/Masteroppgave_AsbjrnOlsen_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Politidirektoratet (2014). *Forebygge og bekjempe kriminalitet fra énprosentmiljøet og kriminelle MC-gjenger. Håndbok for politi og kommunale myndigheter*. (POD-

publikasjon 2014/02). Hentet fra:

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_2456.pdf

Politi-loven. (1995). *Lov om politiet*.

Rigspolitiet. (2009). *Statusrapport. Kriminalitet forøvet af rockere og bander 2008*. Hentet fra

https://www.politi.dk/NR/rdonlyres/3E6F38B5-884F-46A3-B311-4393F3BD3A80/0/statusrapport_rockere_bander2008.pdf

Straffeloven. (2005). *Lov om straff*.

Selvvalgt pensum

Bjørger, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget. (82s).

Larsson, P. (2008). *Organisert kriminalitet*. Oslo: Pax forlag. (154s).

Lauchs, M., Bain, A., Bell, P. (2015). *Outlaw motorcycle gangs. A theoretical perspective*. London: Palgrave Macmillan. (94s).

Politidirektoratet. (2010). *Politiets bekjempelse av kriminelle MC-gjenger i perioden 2011 til 2015*. (POD-publikasjon 2010/15). Hentet fra:

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_1096.pdf
(24 s.)

Stubberud, R. og Jensen, E. (2012). *Alt starter og avslutter med et håndtrykk – dialog med gjengstrukturer, erfaringer, resultater og råd*. Oslo politidistrikt. Hentet fra:

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1548.pdf (32s).

Nyhetsartikler

Aftenposten (2012, 16.januar). - *Politifolk kaller hverandre quislinger*. Hentet fra

<http://www.aftenposten.no/norge/--Politifolk-kaller-hverandre-quislinger-167693b.html#.T6jfAvLiQSU>

Aftenposten (2013, 14. mai). *Disse kriminelle nettverkene er den største trusselen i Oslo*.

Hentet fra <http://www.aftenposten.no/osloby/Disse-kriminelle-nettverkene-er-den-storste-trusselen-i-Oslo-119591b.html>

Dagbladet (2014, 24. april). *Retten roser «Jensen-modellen», refser Kripos*. Hentet fra

<http://www.dagbladet.no/nyheter/retten-roser-jensen-modellen-refser-kripos/61596190>

Tv 2 (2014a, 28.juni). – *Kripos misbruker statistikk og svartmaler*. Hentet fra

<http://www.tv2.no/2014/06/28/nyheter/hells-angels/5756217>

Tv2 (2014b, 28. juni). *Polititopp om MC-miljøet: – En av de største truslene mot det norske samfunn*. Hentet fra <http://www.tv2.no/a/5756687>

VG (2017, 25. januar). *Flere MC-medlemmer pågrepet etter Asker-drap*. Hentet fra

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/flere-mc-medlemmer-paagrepet-etter-asker-drap/a/23907063/>

VG (2015, 19. august). *Bandidos-profil siktet for drapsplaner mot «Onkel Skrue»*. Hentet fra

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/bandidos-profil-siktet-for-drapsplaner-mot-onkel-skrue/a/23506764/>